

Eş-Zamanlı Sanal Sınıf Ortamındaki Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Examining the Distance Education Students' Social Presence Level in Relation Demographic Variables at Synchronous Virtual Classroom

Ali GÜNDÜZ*

Melike AYDEMİR**

Selçuk KARAMAN***

Öz. Çalışmada uzaktan eğitimde eş-zamanlı sanal sınıf ortamında öğrenim görmekte olan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeyleri cinsiyet, yaş, öğrenim görülen program, çalışılan meslek grubu, çalışma süresi ve uzaktan eğitim tercih sebepleri değişkenleri ile incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi'nde öğrenim görmekte olan 310 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyal bulunuşluk düzeyini ölçmek için sosyal bulunuşluk ölçeği ve öğrencilerin demografik verilerini tespit etmek için form kullanılmıştır. Veri toplama aracı eş-zamanlı sanal sınıf oturumlarından hemen sonra öğrencilerin doldurması için İnternet üzerinden sunulmuştur. Verilerin analizinde betimsel ve kestirimsel istatistikî yöntemler kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiği zaman uzaktan eğitim öğrencilerinin eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki sosyal bulunuşluk düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda cinsiyet değişkeninin sosyal bulunuşluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmazken yaş, öğrenim görülen program, çalışılan meslek grubu ve ne kadar süredir (kaç yıl) çalışıldığı gibi değişkenler açısından sosyal bulunuşluk düzeyinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bulunuşluk düzeyi, eş-zamanlı sanal sınıf ortamı, uzaktan eğitim öğrencileri, demografik değişkenler.

Abstract. In this study the level of social presence of learner who are studying in various program through synchronous virtual classroom is examined in terms of gender, age, program, profession, duration of study and reasons for preference distance education. The sample of the study is composed of 310 students at Atatürk University Distance Education and Research Center. Social presence scale to measure the level of social presence and form to identify students' demographic data are used for collecting data. The data collection tool was used presented on İnternet to fill from students after the virtual classroom sessions. Descriptive and predictive statistical methods were used in the analysis of the data. According to the findings, it was determined that the distance education students were above the average of social presence level in synchronous virtual classroom. Moreover, while the gender variable doesn't have a statistically significant effect on social presence, the level of social presence differs in terms of variables such as age, education program, occupation group studied and how long (years) it is studied.

Keywords: Level of social presence, synchronous virtual classroom environment, distance education students, demographic variables.

Toplumsal Mesaj.

Çalışmada uzaktan eğitimdeki öğrencilerinin demografik özelliklerine ve uzaktan eğitimi tercih nedenine göre eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki sosyal bulunuşluk düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre cinsiyet hariç yaş, programı, mesleği, çalışma yılı ve tercih nedenleri açısından sosyal bulunuşluk düzeylerinin farklılaştığı tespit edilmiştir.

Public Interest Statement.

In the study, the demographic characteristics of students in distance education and the level of social presence in the synchronous virtual classroom were investigated according to the reasons for preferring distance learning. According to the result, it was determined that the social presence levels differed in terms of age, program, profession, year of employment and reasons of preference except gender.

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, ali.gunduz@atauni.edu.tr

** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, skaraman@atauni.edu.tr

*** Dr. Öğrt. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, melikeaydemir@atauni.edu.tr

1. GİRİŞ

Uzaktan eğitim, bireylerin zaman ve mekândan bağımsız olarak istedikleri alanda, İnternet teknolojileri ile desteklenen ortamlar aracılığı ile planlı ve programlı bir şekilde aldıkları eğitim şeklindedir. Yoğun iş temposu, farklı alanlardaki eğitim imkânlarından yararlanmak, hayat boyu öğrenmeye devam etmek gibi amaçlarla birçok birey uzaktan eğitimi tercih etmektedir. Fakat teknolojinin yaygınlaşması ile uzaktan eğitimde öğrencinin konuyu öğrenene kadar konu üzerinde çalışabilmesi, herkesin kendi hızında öğrenmesi, konuda anlaşılmayan bir nokta olduğu zaman belki dünyanın öbür ucundaki öğretmen ve öğrencilerle bağlantı kurulabilmesi, zaman ve mekân sınırlaması olmaması gibi avantajlarının yanı sıra beraberinde bazı dezavantajları meydana getirmektedir. Mekânsal ve zamansal uzaklık temelinde öğrencilerin kendilerini izole edilmiş, yalnız hissedebilmeleri ve böylece motivasyonlarının düşebilmesi gibi dezavantajları vardır (Duran, Önal ve Kurtuluş, 2006). Bu dezavantajları ortadan kaldırmak için tüm öğrenenlerin öğrenme sürecine aktif olarak katılmaları, birbirleri ve içerikle etkileşimlerini arttırmak ve onlara sosyal olarak o ortamda var olduklarını hissettirmek gerekmektedir (Olpak ve Kılıç Çakmak, 2009). Bu anlamda karşımıza sosyal bulunuşluk çıkmaktadır.

Sosyal bulunuşluk genel olarak kişinin kendisini topluluğa ait hissetmesidir. Alan yazında teknoloji temelli ortamlarda öğrenci deneyimlerinin oluşturduğu his (Lu ve diğerleri, 2007), çevrimiçi öğrenme sürecinde diğer öğrenciler ve toplulukla olan ilişkilerin algılanan derinliği (Kang ve diğerleri, 2007), iletişim ortamında bireyin gerçek bir insan gibi algılanma derecesi (Gunawardena ve Zittle, 1997) olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Sosyal bulunuşluk tanımları itibari ile de bir algı bir his olup soyut bir yapıyı ifade etmektedir. Sosyal bulunuşluğun ölçülmesi için onun somut göstergelerle ilişkilendirilmesi gerekir. Sosyal bulunuşluğun göstergeleri olarak ortamda bulunan diğer kişilerin ifade ettiklerinden alıntılar yapma, paylaşılan görüşlere katılıp katılmadığını belirtme, soru sorma-cevap verme, takdir ve teşekkürleri belirtme gibi ifadelerin kullanılması yer almaktadır (Rourke, Anderson, Garrison ve Archer, 2001).

1.1 Problem Durumu

Çevrimiçi öğrenme ortamlarında etkili bir öğrenme deneyimi gerçekleştirilebilmesi için öğrenenlerin, öğreticilerin ve diğer katılımcıların eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarına cevap veren (Kreijns, Kirschner, Jochems ve Van Buuren, 2007) bir ortam hazırlanması gerekmektedir. Günümüz teknolojileri kullanılarak öğrencilerin kendilerini gerçek bir sınıf ortamında hissedebilmeleri için gerek etkili iletişim zemini hazırlanmalı gerekse öğrencilerin sosyal bulunuşluk hislerini yüksek seviyelere çıkartacak ders içerikleri, materyalleri ve uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır. Bu amaçla öğrencilerin diğer kişilerle iletişimini kolaylaştırmak için e-öğrenme ortamları sosyal iletişim araçlarıyla zenginleştirilmektedir (Sung ve Mayer, 2012).

Sosyal bulunuşluk uzaktan eğitimde öğrenmeyi teşvik etmek ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlamak için oldukça önemli bir faktördür (Yamada, 2009). Ayrıca öğrencilerin memnuniyeti etkilemektedir (Gunawardena ve Zittle, 1997; Nippard ve Murphy, 2007). Öğrenenler arasında etkili iletişim kurmalarını sağlayarak öğrencilerin aktif bir şekilde iletişim, etkileşim ve öğrenim gerçekleştirmesinde etkili olmaktadır (Lomicka ve Lord, 2007; Polhemus, Shih, Swan ve Richardson, 2000).

Sosyal bulunuşluk seviyesini yükseltmek için atılan adımların içerisinde etkileşimin ve bir arada bulunmanın artırılması söz konusudur. Bunun en çok uygulanabildiği yerlerden biri de eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarıdır (Kohonen-Aho ve Alin, 2016; Kear, Chetwynd ve Jefferis, 2014). Eş-zamanlı sanal sınıf ortamları, çeşitli alt yapının hazırlanarak farklı yerlerdeki bireylerin aynı zamanda bir öğrenme ortamı içerisine dâhil olmaları anlamına gelmektedir (Driscoll, 2002). Eş zamanlı sanal sınıf ortamları çoklu iletişim kanalları içermektedir. Bu ortamlarda sesli, görüntülü ve yazılı bir şekilde eş zamanlı olarak iletişim kurulmaktadır (Allmendinger, 2010). Bu sayede bireyler sanal ortamda bir arada bulunarak soru-cevap etkinliklerine katılabilmekte, birbirlerinin yorumlarını

görebilmekte ve aynı anda verilen dersi takip etmektedir. Eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarının diğer uzaktan eğitim etkinliklerine göre öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen iletişimlerini eş-zamanlı sağlaması, materyallerin paylaşılması, öğrencinin gerektiği yerde soru sorabilmesi ve böylelikle zihinsel olarak da aktif olması gibi özellikleri nedeni ile sosyal bulunuşluğa olumlu etki etmesi beklenmektedir (Ko, 2012). Ancak yüz yüze bir derse göre de öğrencilerin kendilerinin o ortamda yeterince hissetmemeleri de söz konusu olabilir. Yani uzaktan eğitimdeki diğer etkinliklere göre de sosyal bulunuşluğu yükselten faktörler bulunmakla beraber geleneksel ortamdaki sosyal bulunuşluğa yaklaşamayabilir.

Alan yazın incelendiği zaman eş-zamanlı sanal sınıfların diğer uzaktan eğitim etkinliklerine göre sosyal bulunuşluğu destekleme potansiyeli bulunmakla birlikte (Yamada, 2009) uzaktan eğitimde diğer ortamlardaki sosyal bulunuşluğa odaklanılmıştır (Kear, vd., 2014; Ko, 2012; Krejins vd., 2007; Lu vd., 2007; Richardson ve Swan, 2003). Eş-zamanlı sanal sınıfın potansiyeli yeterince araştırılmamış bu konudaki çalışmalar daha çok eş-zamansız ortamlardaki sosyal bulunuşluğa odaklanmıştır. Bu anlamda eş-zamanlı ortamlardaki öğrencilerin sosyal bulunuşluk kavramlarına ilişkin düzeylerini ve sosyal bulunuşluğun demografik faktörlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma alan yazındaki boşluğu doldurma niteliği taşımaktadır.

Eş-zamanlı sanal sınıflarda öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci etkileşimi ve iletişimi eş-zamanlı bir şekilde gerçekleşmekte ve sosyal bir ortam oluşmaktadır (Allmendinger, 2010). Bu sosyal ortamdaki bireylerin sosyal bulunuşluklarının tespiti ve demografik bilgilere göre incelenmesi eş-zamanlı sanal sınıfların nasıl tasarlanması ve yürütülmesi konusunda fikir edinip karar vermeyi sağlayacaktır. Farklılaşan durumların göz önüne alınması, eş-zamanlı sanal sınıf sürecinin yapısı ve işleyişi konusunda daha net kararlar verilmesini sağlayabilir. Böylece eş-zamanlı sanal sınıflar daha etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilir. Ayrıca eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarının çok daha etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi, bireylerin uzaktan eğitimi geleneksel eğitimle kıyaslandığında arada çok büyük farkların olmadığı kanaatine varabilmeleri açısından bu ve benzeri çalışmalar önemli yer tutmaktadır.

1.2 Amaç

Çalışmanın amacı uzaktan eğitimde eş-zamanlı sanal sınıf ortamında öğrenim görmekte olan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerini belirlemek ve bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerini cinsiyet, yaş, öğrenim görülen program, çalışılan meslek grubu, çalışma süresi ve uzaktan eğitim tercih sebepleri açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Uzaktan eğitim öğrencilerinin eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki sosyal bulunuşluk düzeyi nedir?
2. Uzaktan eğitim öğrencilerinin demografik özelliklerinin eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki sosyal bulunuşluk üzerinde etkisi var mıdır?
  - a. Cinsiyete göre,
  - b. Yaşa göre,
  - c. Öğrenim görülen programa göre,
  - d. Mesleklere ve çalışma süresine (kaç yıldır çalıştığı) göre,
  - e. Öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme sebeplerine göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmişte veya şu anda devam etmekte olan bir durumu, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesneyi mevcut durumuyla herhangi bir değişiklik yapmaksızın ve etkileme çabası olmaksızın betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012). Dolayısıyla bu çalışma kapsamında

bireylerin eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarındaki sosyal bulunuşluk düzeylerini etkileyecek herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, sınıf ortamında herhangi bir etkinlik yapılmadığı sadece sosyal bulunuşluk düzeylerinin ve bununla ilgili etkenlerin ortaya çıkartılması amaçlandığından tarama modeli tercih edilmiş ve bu kapsamda bireylere ölçek uygulanmıştır.

2.1 Evren-Örneklem

Çalışmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılı Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi kapsamında yürütülen 6 farklı programda öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise öğrencilerin dâhil oldukları eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarının bulunduğu sistem içerisine 4 hafta boyunca yerleştirilmiş olan ölçeği gönüllü olarak doldurmuş olan 310 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem oluşturulurken kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın bölümlere ayrılmış olarak evreni ve bölüm bazlı olarak örneklem sayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklem sayısı

Uzaktan Eğitim Programları	Örneklem Sayısı
İlahiyat Lisans Tamamlama	91
Hemşirelik Lisans Tamamlama	85
İşletme	49
Güvenlik ve Adli Bilimler	43
Ebelik Lisans Tamamlama	33
Pazarlama	9
Toplam	310

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada veri toplama aracı olarak Kang, Choi ve Park (2007) tarafından geliştirilen, Olpak ve Çakmak tarafından 2009 yılında Türkçe 'ye uyarlanan sosyal bulunuşluk ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte ortak bulunuşluk (co-presence) 5 madde, etkileme (influence) 7 madde ve kaynaştırma (cohesiveness) 7 madde olmak üzere 3 faktör ve 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ortak bulunuşluk faktörü temelde bireylerin kendilerini içinde buldukları grubun bir parçası olarak görmesi, etkileme faktörü bireylerin birbirlerini anlaması ve kaynaştırma faktörü ise bireylerin olumlu yönde etkileşime girmesi ile ilişkili maddeler içermektedir. Ölçek "(1) Hiç katılmıyorum" ve "(5) Kesinlikle katılıyorum" arasında 5'li likert tipi olarak derecelendirilmiştir. Ölçekte en yüksek alınan ortalama puan 5, en düşük puan ise 1 olmaktadır. Ortalama puan 5'e yaklaştıkça öğrencilerin sosyal bulunuşluk düzeyi yüksek, 1'e yaklaştıkça düşük olduğu kabul edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları, ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu, faktörlerin Cronbach alfa katsayılarının .79 ile .91 arasında değiştiğini göstermektedir (Olpak ve Çakmak, 2009). Bunun yanı sıra ölçeğe cinsiyet, yaş, öğrenim görülen program, meslek, görev süresi (kaç yıldır çalışıldığı) ve uzaktan eğitim tercih sebeplerini içeren demografik sorular eklenmiştir.

Ölçek eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarının bulunduğu sistem üzerinden yayınlanmış ve öğrenciler İnternet üzerinden ölçeği doldurmuşlardır. Öğrencilerden gönüllü olanlar ölçeği doldurmuşlardır. Ölçek ilgili eğitim öğretim döneminin ortasında 4 hafta süresince öğrencilere sunulmuştur. Ölçeğe yönelik maddeleri cevaplarırken öğrencilerin eş-zamanlı sanal sınıf ortamını düşünmeleri istenmiştir.

2.3 Derslerin İşlenişi

Programlar eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki dersler ve e- kaynaklar aracılığıyla yürütülmektedir. Eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarındaki derslere erişim sağlamak ve ders kayıtlarını görüntüleyebilmek için Öğretim Yönetim Sistemi (ÖYS) ne kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapmak gerekmektedir. Eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki dersler eş-zamanlı yürütülürken, e-kaynaklarda eş-zamansız olarak yürütülmektedir. Ayrıca eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki derslerin kayıtları daha sonra e-kaynaklara aktarılmaktadır. Detaylı bilgi aşağıda verilmiştir.

Eş-zamanlı Sanal Sınıf Ortamındaki Dersler: Eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki dersler ders koordinatörü ve sanal şubelerden sorumlu öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki etkileşim yoğun bir şekilde gerçekleştirildiği özel bir platformun kullanıldığı sanal sınıflarda gerçekleştirilmektedir. Eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarında öğrenciler her konuda dersin öğretim üyesine soru sorabilmekte, örnek vakaları tartışabilmekte, sohbet gerçekleştirebilmektedir.

Her sanal şube için farklı zamanlarda eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarında dersler gerçekleştirilmektedir. 150 kişilik oluşturulan sanal şubelerden sorumlu öğretim üyeleri tarafından belirlenen gün ve saatlerde çevrim içi oturumlar düzenlenmektedir. Eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarındaki derslerde uygulama ve etkinlikler öğrencilerin daha sonra dersi tekrar izleyebilmesi için kayıt altına alınmakta ve öğrencilerle paylaşılmaktadır.

E- Kaynaklar: Programlarda öğrencilerin en az aynı dersin yüz yüze uygulamasındaki kadar öğrenme aktivitelerine yer verilmesi sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde sürekli aktif olmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlenmekte, ilgili dersin öğretim üyesi/üyeleri tarafından çeşitli formatlarda haftalık ders içerikleri hazırlanmaktadır.

2.4 Programlar

İlahiyat Lisans Tamamlama: Programının temel amacı, ön lisans derecesine sahip kişilerin, lisans düzeyine ulaşabilmeleri için uzaktan eğitim imkânlarından yararlanarak gerekli eğitimi vermek ve lisans diploması sahibi olmalarını sağlamaktır.

Hemşirelik Lisans Tamamlama: Dört yarıyılı tamamlayarak "Hemşirelik Lisans Diploması" almaya hak kazanan hemşireler; servis sorumlusu, sağlık bakım hizmetleri müdürü gibi görevlerde çalışabilirler.

Ebelik Lisans Tamamlama: Dört yarıyılı tamamlayarak "Ebelik Lisans Diploması" almaya hak kazanan ebeler; servis sorumlusu, sağlık bakım hizmetleri müdürü gibi görevlerde çalışabilirler.

Güvenlik ve Adli Bilimler: Lisansüstü program, güvenlik alanında görev yapanların ve bu konulara ilgi duyanların akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Programda yargı örgütü, ceza ve ceza usul hukuku, güvenlik ve adalet etiği, kriminoloji ve güvenlik adli bilimlerde bilgi teknolojileri alanlarının yanı sıra bilimsel araştırma yöntemleri, liderlik ve analiz konularına yer verilmiştir.

Pazarlama: Lisansüstü programın amacı çağdaş bilgi, teknik ve iş ortamının gerektirdiği niteliklere sahip gerek ulusal gerekse uluslararası iş hayatına çözümler üretebilecek, devlet ve özel kurumların etkin, verimli çalışmasına katkıda bulunacak ve günün hızla değişen şartlarına uyum sağlayabilecek eğitilmiş, profesyonel yönetici, stratejist ve elemanlar yetiştirmektir.

İşletme: Lisansüstü program, işletme ve yöneticilik alanlarında görev yapanların ve bu konulara ilgi duyanların akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Program süresince sektörün çeşitlenen ve yoğunlaşan taleplerine uygun üst düzey yönetim ve mesleki becerilerle donanmış bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

2.5 Veri Analizi

Çalışma kapsamında araştırma sorularına uygun olarak çeşitli analiz yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada ele alınan araştırma sorularında hangi analiz yöntemlerinin kullanıldığı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırma soruları temelli veri analiz yöntemleri

Araştırma Soruları	Veri Analiz Yöntemi
Uzaktan eğitim öğrencilerinin eş-zamanlı sanal sınıf ortamındaki sosyal bulunuşluk düzeyi nedir?	Betimsel Analiz
Cinsiyete göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?	Bağımsız t-testi
Yaşa göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?	Tek yönlü ANOVA Testi
	Tukey HSD Post Hoc Testi

Öğrenim görülen programa göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?	Tek yönlü ANOVA Testi LSD Post Hoc Testi
Mesleklere ve çalışma süresine (kaç yıldır çalıştığı) göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?	Kruskall-Wallis H Testi Mann-Whitney U Testi
Öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme sebeplerine göre sosyal bulunuşluk düzeyi farklılaşmakta mıdır?	Betimsel Analiz

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın araştırma soruları çerçevesinde elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular yer almaktadır. Alt başlıklar araştırma soruları temel alınarak oluşturulmuş ve sunulmuştur.

3.1 Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış olan betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan veriler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeyi

	N	Min.	Maks.	$\bar{X}$	ss
Sosyal bulunuşluk düzeyi	310	1	5	3.29	1.05

Tablo incelendiğinde örneklemdaki uzaktan eğitim öğrencilerine ait sosyal bulunuşluk seviyesinin ortalamasının üzerinde ($\bar{X} = 3.29$) olduğu, standart sapmasının ise 1.05 olduğu görülmektedir.

3.2 Cinsiyete Göre Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeylerinin cinsiyet bağlamında farklılaşp farklılaşmadıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan test sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyete göre sosyal bulunuşluk düzeyi

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Erkek	128	3.402	1.0477	.106	.118
Kadın	182	3.212	1.0495		

Cinsiyet değişkeninin sosyal bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız t-testi sonucunda erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamıştır ($t_{(309)}=0.106$, $p>0.05$, $r=.09$). Cinsiyet değişkeni öğrencilerin sosyal bulunuşluk seviyeleri arasındaki farklılığa küçük etki göstermiştir.

3.3 Yaşa Göre Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeylerinin yaş bağlamında farklılaşp farklılaşmadıklarının belirlenmesi amacıyla katılımcıların yaşları "20-30", "31-40" ve "40 üzeri" şeklinde 3 gruba ayrılarak yapılan test sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Yaşa göre sosyal bulunuşluk düzeyi

Yaş Grupları	N	$\bar{X}$	ss	F	p
20- 30	67	3.334	1.0355	3.332	.037
31- 40	129	3.439	1.0335		
40 üzeri	114	3.096	1.0590		

Yaş değişkeninin sosyal bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda yaşları "20-30", "31-40" ve "40 üzeri" olmak üzere 3 gruba ayrılan örneklem yaş grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($F_{(1,051)}=3.332$, $p<.05$, $r=.02$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD Post Hoc analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda yalnızca "31-40" yaş grubundaki bireyler ($\bar{X}=3.439$, $ss=1.033$) ile "40 üzeri" yaş grubu bireyler ($\bar{X}=3.096$, $ss=1.059$) arasında "31-40" yaş grubu lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu, diğer gruplar arasında farklılaşma olmadığı görülmektedir.

3.4 Öğrenim Görülen Programa Göre Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeylerinin öğrenim gördükleri uzaktan eğitim programı bağlamında farklılaşp farklılaşmadıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan test sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Programa göre sosyal bulunuşluk düzeyi

Programlar	N	$\bar{X}$	ss	F	p
Hemşirelik Lisans Tamamlama	85	2.940	1.0854	8.408	.000
Ebelik Lisans Tamamlama	33	3.503	1.0904		
Güvenlik ve Adli Bilimler	43	3.923	.8079		
İlahiyat Lisans Tamamlama	91	3.124	.9797		
İşletme	49	3.316	.9923		
Pazarlama	9	4.333	.4873		

Öğrenim görülen programın sosyal bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda bölümler arasında anlamlı bir farkın çıktığı görülmüştür ($F_{(1,051)}=8.408$, $p<.05$, $r=.12$). Ortaya çıkan anlamlı farkın hangi programlar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla LSD Post Hoc testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Güvenlik ve Adli Bilimler Programı ($\bar{X}=3.923$, $ss=.807$) ile Helitam (Hemşirelik Lisans Tamamlama) ($\bar{X}=2.940$, $ss=1.085$), İlitam (İlahiyat Lisans Tamamlama) ($\bar{X}=3.124$, $ss=.979$) ve İşletme ($\bar{X}=3.316$, $ss=.992$) Programları arasında Güvenlik ve Adli Bilimler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık çıktığı görülmüştür. Bunun yanı sıra Pazarlama Programı ($\bar{X}=4.333$, $ss=.487$) ile Helitam ($\bar{X}=2.940$, $SS=1.085$), Ebelik ($\bar{X}=3.503$, $ss=1.090$) ve İlitam ($\bar{X}=3.124$, $ss=.979$) Programları arasında Pazarlama Programı lehine anlamlı düzeyde farklılık çıktığı görülmüştür.

3.5 Öğrencilerin Mesleklerine Göre Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Uzaktan eğitim öğrencilerinin sahip oldukları mesleklerin sosyal bulunuşluk düzeyleri üzerindeki etkisinin araştırılması amacıyla yapılan test sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Mesleğe göre sosyal bulunuşluk düzeyi

Meslek Grupları	N	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Sağlık çalışanları	153	145.47	22.124	.000
Kolluk kuvvetleri	49	201.03		
Din hizmetleri çalışanları	30	137.55		
Eğitimciler	22	186.77		
Özel sektör	20	163.53		
Çalışmayanlar	36	127.56		

Sahip olunan mesleğin sosyal bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda meslek grupları arasında homojen bir dağılımın olmadığı görülmüştür. Bunun sonucunda tek yönlü ANOVA testinin nonparametrik karşılığı olan Kruskal-Wallis H testi

yapılmıştır. Bu test sonucunda meslek grupları arasında sosyal bulunuşluk düzeyi açısından anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğu görülmüştür ($\chi^2=22.124$, $p<0.05$, $r=.07$). Meslek grupları arasında oluşan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili olarak Mann-Whitney U testleri yapılmıştır. Test sonucunda sağlık çalışanlarının ($\bar{X}=3.158$, $ss=1.094$) kolluk kuvvetleri ($\bar{X}=3.841$, $ss=.833$) ve eğitimcilere ($\bar{X}=3.700$, $ss=.555$) göre daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Kolluk kuvvetleri ($\bar{X}=3.841$, $ss=1.126$) ile din hizmetleri çalışanları ($\bar{X}=3.133$, $ss=.930$) ve çalışmayan bireyler ($\bar{X}=2.939$, $ss=.979$) arasında kolluk kuvvetleri lehine anlamlı bir farklılığın çıktığı görülmektedir. Eğitimciler ($\bar{X}=3.700$, $ss=.555$) ile din hizmetleri çalışanları ($\bar{X}=3.133$, $ss=.930$) ve çalışmayanlar ($\bar{X}=2.939$, $ss=.979$) arasında eğitimciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin mesleklerinin yanı sıra görev yaptıkları süre ile sosyal bulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişki de çalışma kapsamında ele alınmıştır ve çalışma süreleri "0-10", "11-20", "21-30" ve "30 üzeri" şeklinde 4 gruba ayrılmıştır. Bunun sonucunda yapılan test sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Çalışma Süresine göre sosyal bulunuşluk düzeyi

Çalışma Süresi (yıl)	N	$\bar{X}$	ss	F	p
0- 10	129	3.281	.9905	7.540	.000
11- 20	74	3.676	1.0430		
21- 30	84	3.155	1.0618		
30 üzeri	23	2.600	.9391		

Bireylerin çalışma süresinin sosyal bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda bölümler arasında anlamlı bir farkın çıktığı görülmüştür ($F_{(1,051)}=7.540$, $p<.05$, $r=.06$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD Post Hoc testi sonucunda "11-20" yıl arasında görev yapanlar ($\bar{X}=3.676$, $ss=1.043$) ile diğer tüm gruplar arasında "11-20" yıl görev yapan bireyler lehine anlamlı bir farklılığın çıktığı görülmüştür. Ayrıca "0-10" yıl arası görev yapan bireylerin ($\bar{X}=3.281$, $ss=.990$) "30 üzeri" görev yapmış olan bireyler ($\bar{X}=2.600$, $ss=.939$) ile karşılaştırılması sonucunda "0-10" yıl arası görev yapan bireyler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

3.6 Öğrencilerin Uzaktan Eğitimi Tercih Etme Sebeplerine Göre Sosyal Bulunuşluk Düzeyi

Öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih sebepleri ile sosyal bulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla betimsel analiz kullanılmıştır (ortalama ve standart sapma). Bunun sonucunda uzaktan eğitim tercih sebeplerine göre sosyal bulunuşluk düzeyleri Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Tercih sebeplerine göre sosyal bulunuşluk düzeyleri

Uzaktan Eğitim Tercih Sebepleri	$\bar{X}$	ss
Askerliğimi ertelemek için (erkek öğrenciler)	3.9	1.8
Daha kolay olduğunu düşündüğüm için	3.5	0.9
Çalışıyor olduğum için	3.4	1.0
Engelli olduğum için	3.3	0.2
Ailem örgün eğitime izin vermediği için	3.3	0.9
Örgün eğitimde öğrenim göreceğim gelir düzeyine sahip olmadığım için	3.3	0.9
İşimde terfi ve yükselmek için	3.3	1.0
Okumaktan ve uğraşmaktan zevk aldığım bölümde kendimi geliştirmek için	3.3	1.0
Geçmişte kaçırdığım ilgi duyduğum eğitim imkânını yakalamak için	3.2	1.1
Devam zorunluluğu olmadığı için	3.2	1.0
Sınavsız geçiş olduğu için	3.1	1.0

Üniversite diplomasına sahip olmak için	3.1	1.1
Örgün eğitim görecektir puanım olmadığı için	3.1	1.2
Diğer	3.0	1.2
Yedek subay ya da kısa dönem askerlik için (erkek öğrenciler)	1.2	0.0

Bireylerin uzaktan eğitimi tercih etme sebepleri ile sosyal bulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişki incelendiği zaman "Askerliği ertelemek için" seçeneğini tercih eden bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Bu seçeneği ise "Daha kolay olduğunu düşündüğüm için" ve "Çalışıyor olduğum için" seçenekleri takip etmektedir. Sosyal bulunuşluk düzeyi en düşük olan bireylerin ise "Yedek subay ya da kısa dönem askerlik için" seçeneğini seçtikleri görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada örnekleme ait sosyal bulunuşluk seviyesine bakıldığı zaman ortalamanın üzerinde bir sonuç çıktığı söylenebilir. Bu sonuca göre öğrencilerin uzaktan eğitim ortamlarında kendilerini ve duygularını ifade etmeleri, diğer öğrencilerle etkileşim ve iletişimde bulunmaları ve kendilerini gruba ve ortama dahil hissetmelerine yönelik (Poole, 2000; Rourke ve vd., 1999) eylemleri orta düzeyde gerçekleştirdikleri söylenebilir (Kılıç-Çakmak, Çebi ve Kan, 2014). Bu sonucun öğrencilerin öğrenim gördükleri programların kendi alanları ile ilgili olması (Morgan ve Tam, 1999) ve gönüllü şekilde bu programlara kayıt yaptırılmalarından (Beyth-Marom, Chajut, Roccas ve Sagiv; 2003) kaynaklı ortaya çıkmış olabileceği düşünülebilir.

Yapılan çalışma sonucunda uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeyi çeşitli değişkenler ışığında incelenmiştir. Bu değişkenlerden, cinsiyet değişkeni açısından sosyal bulunuşluk düzeyi anlamlı bir şekilde farklılaşma göstermemiştir. Farklılığın olmaması uzaktan eğitimde sosyal bulunuşluk düzeyinde cinsiyetin çok etkili ve önemli olmadığı ile açıklanabilir (Swan ve Shih, 2005). Ortaya çıkan bu sonucun, gönüllü bir şekilde doldurulmuş olan ölçek sonucunda ortaya cinsiyet konusunda homojen bir dağılım yaşanmaması etkili olmuş olabilir. Araştırma kapsamında 128 erkek ve 182 kadın ölçeği doldürmüşlerdir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer değişken olan yaş açısından sosyal bulunuşluk düzeyinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmaya bakıldığından ise 31-40 yaş grubu arasında bulunan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin 40 yaş üzerindeki bireylerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın aksine Richardson ve Swan (2003) yapmış olduğu çalışmada yaşın sosyal bulunuşluğu etkilemediği ortaya çıkmıştır.

Ele alınan değişkenlerden öğrencilerin öğrenim gördükleri program incelendiğinde programlar arasında sosyal bulunuşluk açısından anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Güvenlik ve Adli Bilimler programında öğrenim görmekte olan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin hemşirelik lisans tamamlama, ilahiyat lisans tamamlama ve işletme programlarında öğrenim gören öğrencilerden istatistiksel olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında bu programın içeriğinin hazırlanmasında dünyada "Criminal Justice" adı altında yürütülen programların eş değerliğinin göz önünde bulundurulmasının etkili olmuş olabileceği düşünülebilir. Sosyal bulunuşluk ile ilgili yapılan araştırmalarda başarı, memnuniyet, motivasyon ve performans üzerinde sosyal bulunuşluğun etkisini vurgulamışlardır (Lomicka ve Lord, 2007; So ve Brush, 2008; Zhan ve Mei, 2013) bulunmaktadır. Bu sayede bireylerin almış oldukları eğitim yurt dışı standartlarında olacağı için bireylerin kendilerini derse karşı daha motive hissetmeleri, diğer öğrencilerle daha iyi bir iletişim ve etkileşim halinde olmaları söz konusu olabilir. Güvenlik ve Adli bilimler yanı sıra pazarlama programındaki bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin de hemşirelik lisans tamamlama, ebelik lisans tamamlama ve ilahiyat lisans tamamlama programlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin, günümüzde koşullarında rekabet ortamının müthiş derecede artmış olması, herhangi bir ürünün

çok sayıda muadillerinin olması dolayısıyla ortaya çok daha özgün ürünler çıkartılması hususunda nitelikli eleman ihtiyacının artmış olması etkili olabilir. Bireylerin sahip oldukları meslek grupları ile sosyal bulunuşluk düzeyleri incelendiği zaman meslek grupları arasında anlamlı bir sonucun da ortaya çıktığı görülmektedir. Kolluk kuvvetleri çalışanlarının sosyal bulunuşluk düzeylerinin din hizmetlerinde çalışan bireyler ve çalışmayan bireylerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında kolluk kuvvetlerinin yürüttükleri meslek gereği çok daha dikkatli olmaları gerekmesi sonucunda öğretim ortamına adaptasyon noktasında ve gerçek yaşamda çok farklı ortamlara girilmesinin verdiği bir alışkanlık ve rahatlık olmasının etkili olabileceği düşünülebilir. Kolluk kuvvetlerinin yanı sıra eğitimcilerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin ise din hizmetlerinde çalışan bireylerden ve çalışmayan bireylerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak gerçek yaşamda eğitim ortamını çok iyi bilen ve işleri gereği sosyal ortamlarda bulunan bireylerin sanal ortamda oluşturulmuş olan sınıfa uyumları ve kendilerini o ortamda bir birey olarak hissetmelerinin çok daha kolay olacağı düşünülebilir.

Sosyal bulunuşluk düzeyi ile öğrencilerin kaç yıldır çalıştıkları arasında anlamlı şekilde bir farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir. "11-20" yıl görev yapmış olan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinin "0-10", "21-30" ve "30 üzeri" yıllarda görev yapan bireylerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç yaş değişkeni ile birlikte incelendiğinde "31-40" yaş grubunda bulunan bireylerin sosyal bulunuşluk seviyelerinin daha yüksek çıktığı gibi ile paralellik göstermektedir. "11-20" yıl görev yapmış olan bireyler dikkate alındığı zaman yaşlarının yaklaşık olarak "31-40" yaş gruba aralığında olacağı düşünülebilir. Dolayısıyla belirli bir süre çalışmanın sonucunda meslek hayatında bir monotonluğun yaşanması ve yeni arayışlar içerisine girilmiş olması çalışmadaki bu sonucun çıkmasında etkili olmuş olabilir (Rush, Waldrop, Mitchell ve Dyches, 2005).

Çalışma kapsamında ele alınan değişkenlerden öğrencilerin uzaktan eğitim tercih sebeplerinin sosyal bulunuşluk düzeyleri karşılaştırıldığında askerliği ertelemek amacıyla uzaktan eğitimi tercih edenlerin çok yüksek seviyede çıktığı görülmektedir. Bu amaçla öğrenim görmekte olan bireylerin öğretim programını belirtilen süre içerisinde tamamlamaları gerektiği düşüncesi ile derslere karşı daha motive, hazırlık yapma noktasında kendilerini daha sorumlu hissettikleri için çalışmada böyle bir sonucun çıkmış olabileceği düşünülebilir. Bu sonuç, uzaktan eğitim ortamlarında sosyal bulunuşluk düzeyleri yüksek olan öğrencilerin ortamlara daha istekli ve rahat bir şekilde katılmaları ile açıklanabilir (Rourke, Anderson, Garrison ve Archer, 1999).

Sonuç olarak bu çalışmada demografik değişkenlerden cinsiyet hariç ve öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerinin uzaktan eğitimde eş-zamanlı sanal sınıf ortamında öğrenim görmekte olan bireylerin sosyal bulunuşluk düzeylerinde farklılık oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Bu değişkenler göz önünde bulundurularak eş-zamanlı sanal sınıf ortamlarının nasıl olması gerektiği veya nasıl tasarlanması gerektiği konusuna yoğunlaşılabilir. Bu kapsamda bu değişkenlerin sosyal bulunuşlukta neden farklılık oluşturduğuna yönelik çalışmalar yapılarak bu değişkenlerin eş-zamanlı sanal sınıf ortamların yürütülmesinde somut öneriler sunulabilir. Sosyal bulunuşluğa sahip öğrenciler uzaktan eğitim ortamlarına daha istekli bir şekilde katılarak bilgi ve deneyimlerini aktarabilirler (Rourke ve ark., 1999). Bu yüzden uzaktan eğitim öğrencilerinin sosyal bulunuşluk düzeylerini artırıcı uygulamalara ve etkinliklere yer verilmelidir.

Kaynakça

- Allmendinger, K. (2010). Social presence in synchronous virtual learning situations: The role of nonverbal signals displayed by avatars. *Educational Psychology Review*, 22(1), 41-56.
- Beyth-Marom, R., Chajut, E., Roccas, S. ve Sagiv, L. (2003) Internet -assisted versus traditional distance learning environments: Factors affecting students preferences. *Computers & Education*, 41, 65-76.
- Driscoll, M. (2002). *Web-Based training: Creating e-learning experiences* (2nd edition). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

- Duran N., Önal A. ve Kurtuluş C. (9-11 Şubat 2006). E-öğrenme ve kurumsal eğitimde yeni yaklaşım öğrenim yönetim sistemleri. *Akademik Bilişim 2006 ve BilgiTek IV Bildiri Kitapçığı*. Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
- Gunawardena, C. N. ve Zittle, F. J. (1997). Social presence as a predictor of satisfaction within a computer-mediated conferencing environment. *The American Journal of Distance Education*, 11(3), 8-26.
- Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hung, M. ve Chou, C. (2015). Students' perceptions of instructors' roles in blended and online learning environments: A comparative study. *Computers & Education*, 81, 315-325. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2014.10.022>
- Kang, M., Choi, H. ve Park, S. (2007). Construction and validation of a social presence scale for measuring online learners' involvement. In C. Montgomerie and J. Seale(Eds.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications* (pp. 1829-1833). Chesapeake, VA: AACE.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kear, K., Chetwynd, F. ve Jefferis, H (2014). Social presence in online learning communities: The role of personal profiles. *Research in Learning Technology*, 22, 1-15.
- Kılıç-Çakmak, E., Çebi, A. ve Kan, A. (2014). E-öğrenme ortamlarına yönelik "Sosyal Bulunuşluk Ölçeği" geliştirme çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 755-768
- Kreijns, K., Kirschner, P. A., Jochems, W. ve Van Buuren, H. (2007). Measuring perceived sociability of computer-supported collaborative learning environments. *Computers & Education*, 49, 176-192.
- Ko, C. J. (2012). A case study of language learners' social presence in synchronous CMC. *ReCALL*, 24(1), 66-84.
- Kohonen-Aho, L. ve Alin, P. (2016). *A processual view on social presence emergence in virtual worlds*. In Proceedings of the 49th Hawaii International Conference on System Sciences, pp. 491-500, Kauai, USA.
- Lomicka, L. ve Lord, G. (2007). Social presence in virtual communities of foreign language (FL) teachers. *System*, 35(2), 208-228.
- Lu Y., Huang, W., Ma, H. ve Luce, T. (2007). *Interaction, social presence in technology mediated learning - A partial least square model*. Proceedings of Wireless Communication, Networking, Mobile Computing, WiCOM Management Track: Information System & Management, China.
- Morgan, C. ve Tam, M. (1999). Unravelling the complexities of distance education student attrition. *Distance Education*, 20(1), 61-64.
- Nippard, E. ve Murphy, E. (2007). Social presence in the web-based synchronous secondary classroom. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 33(1), .
- Olpak, Y. Z. ve Kılıç Çakmak, E. (2009). E-öğrenme ortamları için sosyal bulunuşluk ölçeğinin uyarlama çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1),142-160.
- Polhemus, L., Shih, L. F., Swan, K. ve Richardson, J. (2000). *Building affective learning community: Social presence & learning engagement*. In Proceedings of WEBNET (pp. 800-802).
- Poole, D. M. (2000). Student participation in a discussionoriented online course: A case study. *Journal of Research on Computing in Education*, 33(2), 162-177.
- Richardson, J. ve Swan, K. (2003). Examining social presence in online courses in relation to students' perceived learning and satisfaction. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7, 68-88.
- Rourke, L., Anderson, T., Garrison, D. R. ve Archer, W. (1999). Assessing social presence in asynchronous text based computer conferencing. *Journal of Distance Education*, 14(2), 50-71.

- Rush, K. L., Waldrop, S., Mitchell, C. ve Dyches, C. (2005). The RN-BSN distance education experience: from educational limbo to more than an elusive degree. *Journal of Professional Nursing*, 21(5), 283-92.
- So, H. J. ve Brush, T. A. (2008). Student perceptions of collaborative learning, social presence and satisfaction in a blended learning environment: Relationships and critical factors. *Computers & Education*, 51(1), 318-336.
- Swan, K. ve Shih, L-F. (2005). On the nature and development of social presence in online course discussions. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 9(3), 115-136.
- Sung, E. ve Mayer, R. E. (2012). Five facets of social presence in online distance education. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1738-1747.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2016, 28 Ocak). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2010. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6308> adresinden erişilmiştir.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2016, 28 Ocak). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2015. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660> adresinden erişilmiştir.
- Yamada, M. (2009). The role of social presence in learner-centered communicative language learning using synchronous computer-mediated communication: Experimental study. *Computers & Education*, 52(4), 820-833.
- Zhan, Z. ve Mei, H. (2013) Academic self-concept and social presence in face-to-face and online learning: Perceptions and effects on students' learning achievement and satisfaction across environments. *Computers & Education* 69, 131-138.

Extended Summary

An educational environment that meets the educational and social needs of learners, teachers and other participants is required to prepare for an effective learning experience in online learning environments. Course contents, materials and appropriate learning environments and effective communication environments that will raise the social presence feelings of the students to high levels should be prepared in order for students to feel themselves in a real classroom environment using today's technology. Student-teacher and student-student interaction and communication in a synchronous virtual classroom occurs synchronously and emerges a social environment. Examining the social presence of the individuals in this social environment according to the demographic information will help to make decisions about how to design and conduct synchronous virtual classroom.

In this study the level of social presence of learner who are studying in various program through synchronous virtual classroom is examined in terms of gender, age, program, profession, duration of study and reasons for preference distance education. For this purpose, the following research questions were sought in the study.

1. What is the level of social presence of distance education students in the virtual virtual classroom environment?
2. Do the demographics of distance education students have an impact on social presence in the co-ordinated virtual classroom environment?
  - a. According to gender,
  - b. According to age,
  - c. According to the program,
  - d. According to professions and working time (how many years have you worked),
  - e. According to the reasons of preferring distance education of the students?

The sample of the study is composed of 310 students at Atatürk University Distance Education and Research Center. The convenience sample method was used when constructing the sample. They was voluntarily filled the scale placed for 4 weeks into the platform of the synchronous virtual classroom. Synchronous virtual classrooms are conducted via special platform is used where the interaction between students-teacher and student-student is intensively performed. The social presence scale adapted to Turkish in 2009 by Olpak and Çakmak, developed by Kang, Choi and Park (2007), was used as data collection tool in this study. Social presence scale to measure the level of social presence and form to identify students' demographic data are used for collecting data. The data collection tool was used presented on Internet to fill from students after the virtual classroom sessions. Descriptive and predictive statistical methods were used in the analysis of the data.

According to the findings, it was determined that the distance education students were above the average of social presence level in synchronous virtual classroom. Moreover, while the gender variable doesn't have a statistically significant effect on social presence, the level of social presence differs in terms of variables such as age, education program, occupation group studied and how long (years) it is studied.

Taking these variables into account, it can be concentrated on how synchronous virtual classroom environments should be or how they should be designed. In this context, it can be suggested that why these variables are different in social presence should be studied. So that suggestions for implementation of synchronous virtual classroom can be presented.